

Φ Ο Ρ Μ Ι Γ Ε

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΣ ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΣ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΕΠΗΜΕΛΕΙΑΙ

ΤΩΝ κ. κ. ΓΕΡΜΑΝΟΥ ΚΥΡΙΑΖΗ, ΙΩΑΝΝΟΥ Θ. ΤΣΩΚΗ και ΠΑΝ. ΤΖΑΝΝΕΑ

Πᾶσα διατριβή σχετική τῶ σκοπῷ τῆς εφημερίδος μας δημοσιεύεται δωρεάν.

«Ἄγε μοι, λιγεια φόρμιγξ»

«... κελάδει Δώριον ῥόδαν» (Συνέσιος).

ΕΤΟΣ Α΄. — ΑΡΙΘΜΟΣ 18.

ΓΡΑΦΕΙΑ : 48—Οδῶ Πραξιτέλους—48

ΑΘΗΝΑΙ, Πέμπτη 20 Ἰουνίου 1902.

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΔΙΑΤΙ ΟΚΟΜΑΖΕΤΑΙ ΕΘΝΙΚΗ ΚΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ Β.

Ἐπὶ Ἀρείου τὸν δ' αἰῶνα μ. Χ. ἐπεχίρῃσαν καὶ τότε οἱ Ἀρειανοὶ νὰ εἰσαγάγωσιν εἰς τοὺς ναοὺς, τὴν λεγομένην τότε «Θάλειαν» ἐν χρῆσει οὖσαν παρὰ τοῖς θεατροῖς, ὡς καὶ ἡμεῖς σήμερον τὴν τετράφωνον, οὕτως εἶπεῖν Θάλειαν τοῦ Ἀρείου—συγγνώμη διὰ τὴν παρομοίωσιν ταύτην—θέλομεν νὰ εἰσαγάγωμεν εἰς τοὺς ἡμετέρους Ναοὺς. Ἄλλ' ἐπιτρέπεται; Ἰδοὺ τὸ ζήτημα, ἢ τετράφωνος ποῦ ἀνάγεται; εἰς τὴν Ἱερὰν Μουσικὴν ἢ εἰς τὴν θυμηλικήν, εἴτε Θεατρικὴν; μέσος ὅρος οὐ χωρεῖ ἀνάγεται εἰς τὴν Θεατρικὴν, ἀρα ἀποκρουστέα παντὶ τρόπῳ, διότι ἡ ἐκκλησιάζ θεατρον οὐκ ἔστιν, οὐδ' ἐλευθερὰ Κεκοῦρα κατὰ τὴν ἀρχαίαν παροιμίαν, ἐν ἧ οἱ ἔκφυλοι νεανῖαι διὰ τοὺς ἀσυνέτους αὐτῶν πρὸς τοὺς εὐρωπαϊκοὺς νεωτερισμοὺς τάσεις, νὰ σχηματίσωσι χοροὺς τῆς «καντάδας», ὅπως ἀγνοοῦντες τὴν τε Εὐρωπαϊκὴν Μουσικὴν καὶ τὴν Ἑλληνικὴν. Ἄλλὰ συνειθίζει ταύτην ἡ Εὐρώπη, ἢ τοῦ πολιτισμοῦ ἐξάρχουσα καὶ πεφωτισμένη. Ἄλλὰ τὰ μὲν ἐπιστημονικὰ φῶτα τῆς Εὐρώπης παραδεχόμεθα καὶ ἐπαινοῦμεν τὰ δὲ θρησκευτικὰ ἀποκρούομεν πάσῃ δυνάμει, διὰ τοὺς ἐξῆς σπουδαιότητας λόγους τοὺς μὴ ἐπιτρέποντας τὴν ἀφομοίωσιν τῆ Ἑλληνος τοῖς Εὐρωπαίους ὁσφ καὶ ἂν ὦσιν οὗτοι πεπολιτισμένοι.

Ὁ ὀξυδερκὴς νοῦς τοῦ Πάπα Λέοντος Π' κηρύττει ἐκάστοτε τὴν ἔνωσιν τῶν ἐκκλησιῶν, ἢν προτρέπει ἡμᾶς νὰ παραδεχθῶμεν, ἀλλ' ἡμεῖς ἀποκρούομεν ἀνέκαθεν καὶ ἐπὶ τὸ σχίσμα τῶν Ἑκκλησιῶν πρότερον οὐσῶν ἠνωμένων τὸ συμπέρασμα ἐπέρχεται ἀφομοίωσις τῶν Ἑλλήνων τοῖς καθολικοῖς Εὐρωπαίους, καὶ τοῦτο ἐπιδιώκει ὁ Πάπας παντὶ σθένει καὶ τρόπῳ· ἀλλὰ συμφέρει τοῖς Ἑλλησι τοῦτο; οὐδέποτε γενήσεται τοιαύτη ἀφομοίωσις, ὡς συγχωνεῖν τὸν Ἑλληνισμόν καὶ ἐπιφέρειν ἐπὶ τῆς Θεῆς Προνοίας ἔχοντος.

β.) Λόγος. Παρὰ τοῖς πεφωτισμένοις Εὐρωπαίους καὶ δὴ τοῖς Διαμαρτυρομένοις ἐπικρατεῖ ἡ ἀρχὴ (le principe) τοῦ διερμηνεύειν τὰς Γραφὰς κατὰ τὸ δοκοῦν ἐκάστῳ, καὶ διὰ τοῦτο παρατηρεῖται πληθὺς παρ' αὐτοῖς αἰρέσεων, Κουακέρων, Πρεσβυτερλανῶν, Πουριτανῶν, Εὐαγγελιστῶν κλ. ἀρα οὐκ ἐπιτρέπεται παρὰ τοῖς Ἑλλησι τοιαύτη παραδοχὴ ἐπιφέρουσα ἀφομοίωσιν ἐπιβλαβεστάτην εἰς τὴν ἐνότητα τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους, ἢς χρῆζει ἀπολύτως καὶ ἀσχέτως πάσης περιποιήσεως καὶ καταστάσεως ἀτόμων, οἰκογενειῶν καὶ κοινοτήτων.

γ.) Τὸ ἀγέρωχον τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος, τὸ ὕφος τῆς Ἑλληνικῆς διανοίας καὶ τὸ ἀδάμαστον τοῦ λεοντοθύμου Ἑλληνικοῦ χαρακτήρος ὑποσείεται καὶ ὑποσκάπτεται διὰ τῆς ἀφομοιώσεως ταύτης τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους τοῖς εὐρωπαϊκοῖς· διότι ὀλίγον κατ' ὀλίγον προχωρεῖ τὸ νόσημα τοῦτο ἐκ τῆς θρησκείας εἰς τὰς κοινωνίας, εἰς τὰς κοινοτήτας ἐξαναναγκάζομενας νὰ παραδεχθῶσιν τὴν πολυτελεῖ ἀμφίεσιν—ὄπερ καὶ ἐγένετο—τὴν εὐρωπαϊκὴν, τὴν διαίταν, τὰ ἔσματ'α, τοὺς χοροὺς, τὴν μουσικὴν, καὶ ἰδοὺ ἡ «καντάδα» ἐν ὅλη αὐτῇ τῇ γλυκυθύμῳ μορῇ, οἱ συρροὶ ἀπανταχοῦ (mode) ἐν τε τοῖς οἴκοις καὶ τοῖς ναοῖς. Καὶ ἐν μὲν τοῖς οἴκοις πολυτελεῖς στρωματῖαι, ἔπιπλα μεγάλης ἀξίας, φορέματα ποικίλα κλπ. κλπ. ἀδιάφορον ἂν ἔχη ἢ μὴ τὸ ἀπαιτούμενον πρὸς ταῦτα χρηματικὸν μέγα τοσόν ὃ ἀτυχεῖς οἰκογενειάρχης· τί δὲ εἶπεῖν τις δύναται περὶ θεάτρων, θεαμάτων, χοροεσπερίδων κλπ. κλπ. ἐν δὲ τοῖς ναοῖς ἤρξατο καὶ ἐν αὐτοῖς ἢ ὅπως ἀνοικεῖτος τοῖς ἀρχαίοις ἑλληνικοῖς σεμνοῖς ἤθεσι καὶ τρόποις ἀνάμικτος Ἑλληνιστῶν καὶ ἀνδρῶν φύρδην μίγδην ἀνακτινοῦμενων ἐν αὐτοῖς ἢ εἰσαγωγὴ τῆς θεατρικῆς τετραφώνου ἢ μεταποιήσουσιν τὸν ναὸν εἰς θεάτρον· οὗτοῖν θάτερον ἢ ἐκκλησιάζ ἢ θεάτρον ἢ ναὸς Ἔψιστου πρέπει νὰ ὑπάρχη· ἀλλ' ἂν ἢ θεάτρον, ναὸς Ἔψιστου οὐ δύναται διατελεῖν· ἂν δὲ ναὸς ἕψιστου θεάτρον οὐκ ἐνὶ γενέσθαι. Ἀρα ἀποκρουστέα ἢ τετράφωνος ὡς ἀπόρροια θεατρικῆ. Ἰδοὺ ποῦ ἄγει ἡμᾶς ἢ ἡρέμα ἀφομοίωσις καὶ ἐν τοῖς θρησκευτικοῖς πρὸς τὰς εὐρωπαϊκὰς συνηθείας, αἷς καὶ πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐν Εὐρώπῃ διαβιούντων λόγω συμφερόντων ἐμπορικῶν ἢ ἄλλων ἄλλου εἴδους ἐξφκειώθησαν, ἀλλὰ χάριν τούτων σύμπαν τὸ Ἑλληνικὸν Γένος νὰ χλωαίνη βαῖνον πρὸς τὴν ἀφομοίωσιν τὴν ἐμποιοῦσαν βεβαίως ἀποστροφήν πρὸς τὰ πάτρια.

Καιρὸς ἤδη νὰ ἐξετάσωμεν καὶ τὴν Θάλειαν, περὶ ἧς ἀνωτέρω λόγος· ἀλλ' ἐν συντόμῳ διότι ἀπαιτεῖται ἰδία ἐπιστημονικὴ πραγματεία ἐν πλάτει τὰ περὶ αὐτῆς ἐκθέτουσα καὶ διὰ μαρτυριῶν πιστοῦσα τὰ κατ' αὐτὴν ἐμπεριστατωμένως.

Θάλεια ἐλέγετο μίᾳ τῶν ἐννέα Μουσῶν, προστατὶς τῆς κωμῳδίας, τῆς εἰδυλλιακῆς ποιήσεως, τῶν χαριεντισμῶν καὶ γελῶτων. Οἱ Ἀρεινεῖ ἀρμόδιον τὸ ὄνομα τοῦτο ἐθεώρησαν διὰ τὸν σκοπὸν αὐτῶν, ὃς ἦν νὰ ὀπισθώρῳσι τῶν ναῶν τοῖς ὀρθοδόξους δι' ἔσματος θεατρικῶν, ἄπερ ἠδύνουσι τοὺς ἀκροατὰς καὶ ἐπέτυχον διότι ὁ Ἀρειὸς λίαν πεπειδευμένος καὶ κἀτοχος τῆς Ἑλληνικῆς Παιητικῆς καὶ Μουσικῆς συνέθετο ὕμνον τοσοῦτον ἐπιτυχῆ, ὅστε ἀμέσως διεδόθη παρὰ τῶ κοινῷ τῶν χριστιανῶν ἐν τε Ἀλε-

ξανδρείᾳ καὶ Κ)πόλει, πᾶσαι δὲ αἱ τάξεις ἔφαλλον αὐτά· τὸ αὐτὸ ἔπραττον καὶ οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Ἀπολλινάριου, τοῦ μεγάλου αἰρεσιάρχου ὃς μαρτυρεῖ ὁ ἱστορικός Σωζόμενος (βιβλ. VII κεφ. IO'. σελ. 1477) λέγων «πρὸς γὰρ τῇ ἄλλῃ παιδεύσει καὶ ποιητικῶς ὦν, καὶ παντοδαπῶν μέτρων εἰδημάτων καὶ τοῖς ἐντεῦθεν ἠδύσμασι τοὺς πολλοὺς ἔπειθεν αὐτῷ προσέχειν τὸν νοῦν.» Ἄνδρες τε παρὰ πότους καὶ ἐν ἔργοις, καὶ γυναῖκες παρὰ τοὺς ἰστούς τοῦ αὐτοῦ μέλη ἔφαλλον. Ἡ δὲ διάδοσις αὐτῆ σκοπίμως ἐγένετο παρὰ τοῦ Ἀπολλινάριου πρὸς ἐξυπνήρησιν θεσμῶν ἀλλοτριῶν, ὡς λέγει ὁ αὐτὸς ἱστορικός ἐν τοῖς δε «καὶ θεσμοῖς ἀλλοτριῶν ἐχρῶντο (Ἀπολλινάριος) τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας παρὰ τὰς νενομισμένας ἱεράς ῥόδας, ἔμμετρά τινα μελύδρια ψάλλοντες, παρ' αὐτοῦ Ἀπολλινάριου εὐρημένα» (Σωζ. εὐθ. ἀνώτ.). Εἶνε ἀληθὲς ὅτι οἱ εἰσαγόντες σήμερον ἐν τοῖς ναοῖς τὴν καντάδα τῆς τετραφώνιας, τὴν νέαν ταύτην Θάλειαν νεωτέρων χρόνων, οὐχὶ πονήρως πράττουσι τοῦτο ὥσπερ οἱ Ἀρειανοὶ καὶ Ἀπολλιναριστῖαι, ἀλλ' ἐξ ἀφελοῦς συνηθείας καὶ ἐξ οικειώσεως τοῖς εὐρωπαϊκοῖς ἐθίμοις, ἄτινα τείνουσιν, ὡς μὴ ὀφείλει, νὰ παραγκωνίσωσι τὰ πάτρια τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες πρὸς τὴν θρησκευτικὴν χαλάρωσιν οὐδὲν τὸ δεικνῶν γνῶσιν βαθεῖαν θρησκείας, γλώσσης Ἑλλην. καὶ ἱστορίας τοῦ Γένους παρέχουσιν. Ἄλλως τε καὶ ἑλκυστικότητα, ὡς ἡ Πολιτεία τῆς Διπλωματίας, ἢ θρησκεία ἐν τούτοις ἀνεκᾶθεν οὐ παρεμφαίνει, ἀνομολογοῦσα τοῦτ' ὅτι ἀπροκαλύπτως τὴν ἱερὰν ἀλήθειαν ἐν πᾶσιν ὡς γνωστὸν.

Ἐθον. Πετριδῆς (Ἠπειρώτης)
πρῶτον Σχολάρχης
Εἰς τὸ ἐπόμενον τὸ τέλος.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑΙ ΑΠΟΡΙΑΙ

Ἀξιότιμος κ. Ν. Παγανᾶ
Εἰς Κωνσταντινούπολιν

Μετ' ἐπιστολάς ἀναγνοῦς ἐν τῇ φιλῇ «Φόρμιγξ» τὴν περὶ ὁρθῆς διατρέσεως τῆς φυσικῆς μουσικῆς κλίμακος περιουδασίον ἡμῶν διατριβὴν παρακαλῶ ἡμᾶς ὅπως μοι λύσητε τὴν ἐξῆς ἀπορίαν. Τεθέντος ὅτι ὁ ἐπιστημονικὸς λόγος συνάδει ἀκριβῶς ὡς πρὸς τὴν ὁρθὴν διαίρεσιν τῆς κλίμακος τῶ τε καλῶ λαύγγῃ καὶ ἐξησηχημένῳ ὀπλῇ, ἐπιτεταί ὅτι διὰ μόνον αὐτοῦ δυνάμεθα λίαν καλῶς νὰ διατρέσωμεν ἕξιχορον ὄργανον. Ὑποθέσωτε ὄργανοποιὸν στερούμενον ἐκ φύσεως μουσικοῦ ὀτος καὶ καλοῦ λαύγγος καταγόμενον δ' εἰς τὴν διαίρεσιν νεοτεύκτου μουσικοῦ ὄργανου διὰ μόνου τοῦ ἑτέρου σ τ ο ι χ ε ἰ ο ν ἦτοι τοῦ ἐπιστημονικοῦ λόγου. Τίθει ἐπ' αὐτοῦ γ. ὀρθῆ 912 χιλιοστομέτρων μήκους, καὶ εὐρίσκει συμφώνως πρὸς τὴν ὀδηγίαν ἡμῶν τὴν ἀντιφωνίαν ἀκριβῶς ἐν τῷ μέσῳ τῆς χορδῆς, ἦτοι ἐν τῷ ἀριθμῷ 456. Ἀλλ' ἀρχόμενος τῆς διατρέσεως ταύτης, εἰς 6 τόνοισ χελεπαίνει ἐπὶ τὴν σὺνθῆμιν μόνου τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου τόνου, καθάτι τούτου κανονισθέντων ἢ λοιπῆ τῶν τόνων διαίρεσις καὶ ὑποδιαίρεσις

ἐνδοξοτάτη κατὰ τὸ ἡμέτερον διάγραμμα. Πρὸς τοῦτο λοιπὸν παρακαλῶ ὑμᾶς, ὅπως ὀδηγήσῃτε αὐτὸν, πὼς δέον νὰ εἴη ταύτη ἐπιστημονικῶς, ἴσῃ ἐν ἄλλοις ἐρευητικῶν δὲ ἐπιστημονικῶν λόγων εὐρίσκοντες τὸν ἀριθμὸν 96 τὸν ποῦτον τῶν καὶ τὸν 80 τὸν δευτέρου; Ἄναφρον τὴν ἴσῃν διατελοῦ μεθ' ὑπολήψεως.
Ἐν Μονοῦλῃ (Αἴγιον) τῇ 12 Ἰουνίου 1902.
Διευθυνὸς Περιόδεως
Τατρός.

Ἡ ΒΥΖΑΝΤΙΑΚῆ ΚΑΙ Ἡ ΤΕΤΡΑΦΩΝΟΣ

Διὰ ποίους λόγους, ἔστω καὶ ἐν μέρει μόνον, ἐν τῇ κυρίως λειτουργίᾳ δὲν εἶνε δυνατὴ ἡ ἀντικατάστασις τῆς πρώτης διὰ τῆς δευτέρας.

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΕἰΣ ΤὸΝ κ. ΑΘ. ΕΥΤΑΞΙΑΝ

Ο κ. Ἄθ. Εὐταξίας, βουλευτῆς Λοκρίδας, ἐν τῇ ἐνταῦθα ἐκδιδομένῃ μεταμοσμη-βρινῇ ἡμερησίᾳ ἐφημερίδι «Ἀστραπῆ», εἰς συνεχῆ αὐτῆς φύλλα ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ 415—457 (25 Μαΐου—6 Ἰουνίου 1902) διεπραγματεύσατο τὸ ζήτημα τῆς ἑκκλησιαστικῆς ἡμῶν μουσικῆς διὰ μέσου τῶν αἰώνων, ἀ' ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἑκκλησίᾳ, β' ἐν τῇ Δυτικῇ Ἑκκλησίᾳ καὶ γ' κατὰ τὴν παρούσαν κατάστασιν τῆς μουσικῆς.

Ὡς πρὸς μὲν τὴν ἱστορικὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος τούτου, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἑμνολογίαν τῆς Ἑκκλησίας καὶ τὴν διάπλασιν τῆς μουσικῆς αὐτῆς διὰ μέσου τῶν αἰώνων, οὐδεμίαν ἀντίρρησην ἔχομεν διότι τὰ ἐκτελεσθέντα ἀποτελοῦσιν ἱστορικὴν ἀλήθειαν, παραδοθεῖσαν ὑπὸ διαφόρων συγγραφέων μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν, ἐξ ἧλλου δὲ εἶνε γνωστὴ ἡ φιλομοθετικὴ καὶ ἡ εἰδικτικῆς τοῦ κ. Εὐταξίου εἰς τὰ ἑκκλησιαστικὰ καὶ τὴν ἑκκλησιαστικὴν ἱστορίαν.

Ὡς πρὸς δὲ τὴν ἐκφρασεῖσαν γνώμην του ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς παρουσίης κατὰστάσεως τῆς ἑκκλησιαστικῆς μουσικῆς ἐν τοῖς ναοῖς, ὅπου εἶνε τὸ φλέγον ζήτημα, διαφωνοῦμεν ἐν μέρει μόνον, πρὸς αὐτόν, καὶ οὐχὶ κατὰ τὸ ὅλον, ἐν ᾧ πάντως συναντώμεθα, οἱ μὲχρι τοῦδε ἐπιστημονικῶς πὼς ἐξετάσαντες τὸ ζήτημα τοῦτο. Ἐκ τῆς σειράς τῶν φύλλον τῆς «Ἀστραπῆς» σταχυολογούμεν τὰς περικοπὰς τῆς μελέτης του, ἐφ' ᾧ θέλομεν ἐξενέγκῃ τὴν ἡμετέραν γνώμην, χάριν βεβαίως τοῦ μοῦτο ἐνδιαφέροντος ἀμφοτέρων ἡμῶν—ὑπερ τοῦ φωτός τῆς ἀληθείας, τὸ ὅποιν ἐν παντὶ δέον νὰ ἐπικρατῇ.

Ἰδοὺ ἡ γνώμη τοῦ κ. Εὐταξίου ἐν ταῖς ἐξῆς περικοπαῖς :

1. «Ὅτι ἡ ἑθνοκετα οὐτε ο ἑθνομισμός ἡμῶν διατρέχοντι κίνδυνόν τινα ἐκ τῆς χρήσεως ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς ἑκκλησιαστικῆς μουσικῆς».
2. «Δὲν εἶνε ἀμάρτημα εἰς τὸ θεοσούσιον, νῆαν οἱ ἔθμοι τῆς κυρίας λειτουργίας ψάλλονται ἐναερωῦ ἐν τετραφωνίᾳ».
3. «Πρέπει νὰ μείνῃ ἐν ἰσχύει δι' ὅλους τοὺς ναοὺς ἡ γρηοία Βυζαντιακῆ ἡμῶν μουσικῆ καὶ ὡς πρὸς τὸν ἑσπερινὸν καὶ ὅς πρὸς τὸν ὄρθρον καὶ ὡς πρὸς πᾶσαν ἄλλην ἀκολουθίαν, καὶ αὐτὴν εἰ τὴν κυρίου λειτουργίαν, νὰ εἶνε δὲ ἀνεκτὴ ἡ τετραφώνος ἑκκλησιαστικὴ μουσικῆ ἐν τῇ δυνα-

ντέρα μόνον λειτουργίᾳ, καὶ δι' ἐν ἐκείνοις μόνον τοῖς ναοῖς, ὡν οἱ ἐνορίται ἔχουσιν ἡξοικειωθῆ ἴδη πρὸς αὐτὴν καὶ δύνανται νὰ καταβάλλωσι τὰς δαπάνας διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ ἀναγκαίου χοροῦ».

4. «Ἡμεῖς πεποιθάνομεν ἀδιότατως ὅτι ἡ ἑκκλησιαστικὴ ἡμῶν μουσικῆ ὡς πρὸς τὸ μουσικῶν καὶ εἰσμολογικῶν γένος τῶν ἡμερῶν τῆς εἶνε ἡ γρηοία Βυζαντιακῆ μουσικῆ ἢ ψαλλομένη ἐν τῇ Ἑκκλησίᾳ κατὰ τοὺς χρόνους Ἰωάννου τοῦ Λαμασκηνοῦ, Κοσμῶ τοῦ Ἱεροσολυμίτου, Ῥωμανοῦ τοῦ μελωδοῦ, καὶ κατὰ τοὺς προγενεστέρους ἡμῶν χρόνους, οὗ δὲ ἡ μουσικῆ αὐτὴ εἶνε, κυρίως εἰπεῖν, θυγάτηρ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μουσικῆς . . . ὡς γίνεται τοῦτο κατὰ τὸν ἰδίαν ἴδαν ἐκ τῆς οὐθμικῆς αὐτῶν. Δὲν πῆχει ὅμως οὗτω τὸ πρᾶγμα καὶ ἐπὶ τοῦ παπαιοῦ γένους».

5. «Ὅλιγον κατ' ὀλιγον παρεβλήθησαν ἠὲ κατ' ἀρχὰς θέσεις τινὲς μόνον, βραδύτερον δὲ καὶ δλόκληροι μελωδία, ἐξ ἐκείνων τῶν μακαρίων, ὡν τὸ μέλος εἶχε οἱ πωροῦσῆτε συγγένειαν πρὸς τὴν ἡμετέραν ἡγαυροῦσαν».

9. «Ὅσοι εἰδήμονες ὄντες δύνανται νὰ ὑψάλλωσι τὰ ἴσματα τῶν συλλογῶν τούτων (τῶν Ἀρχοπεροστουρικῶν μακαρίων), θ' ἀνεύρουσι πολλὰς θέσεις καὶ μελωδίας αὐτῶν ὀλοκληρούς ἐπὶ τὸ «Δύναμις ἁγίου ὁ Θεός» τοῦ Γεωργίου Κορητοῦ καὶ ἐπὶ τὰ Χερουβικά Γρηγορίου καὶ Κωνσταντίνου τῶν προτογαλιτῶν καὶ κατ' ἐξοχὴν Θεοδώρου τοῦ Φωκαεῶς ἀπὸ τὴν σήμερον εἶνε τὰ συνηθέστερον ψαλλόμενα ἐπὶ ἑκκλησίᾳ. . . Τοιαῖτα μελωδία πληροῦσι καὶ τὸ «Αἰθὶν ὀδοῦν», τὸ ψαλλόμενον τὴν σήμερον συνηθέτως εἰς ἕκαστον πλάγιον τοῦ α', ἢ πλάγιον τοῦ β' ἢ προτόβαρον, ἢ γ' καὶ πλάγιον τοῦ δ' .»

7. «Ἐν τῇ κυρίως λειτουργίᾳ τὰ ἀργὰ ἡμέλι, ὡς τὸ χερουβικόν, τὸ κοινωνικόν καὶ αὐτὸ τὸ ἀξιὸν εἶναι» ἔνομι παραφρασῆ κατὰ τὸ μάλλον ἢ ἥτιον δι' ὄθενται μελωδίαν, εἰς ἅς μὴ ἀρεσκόμενοι μίτη οἱ ἐν τῇ Ῥωσσίᾳ μελωδοῦσι, μίτη οἱ ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ ομογενεῖς, μίτη οἱ ἐν Ἑλλάδι ἐξοικειωμένοι πρὸς τὴν Ἑθνοπατικῆ μουσικῆ προτιμῶσι τὴν τετραφώνον μουσικῆν».

8. «Ἐάν δὲ ἡ Ἑκκλησία δὲν ἀπείκασε πότε (εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν αἱρετικῶν) νὰ συνθέσῃ ἔθμοις καὶ μελωδίαις κατ' ἀπομίμηση τῶν αἱρετικῶν, πὼς δύνανται νῆν μετὰ λόγον ν' ἀποκορῆσῃ τὴν τετραφώνον μουσικῆν, τὴν καθιερωμένην ἐν τῇ ἑτεροδόξῳ Δυτικῇ Ἑκκλησίᾳ καὶ ἀποδεικτὴν γενομένην ἴδη ὑπὸ τῶν πέντε ἔκτων (ε) πτοδλάχιον τοῦ ὁδοδόξου κόσμου; Ἐν νῆτι δικαίωματι θὰ θελήσῃ τότε ν' ἀπομακρῶν ὄπτω τῶν ναῶν τῆς γηλιάδας καὶ ἡμυριάδας ἴσως πιστῶν, ὅτι, ὡς ἐκ τῆς ἡξοικειώσεως των πρὸς τὴν Ἑθνοπατικὴν μουσικῆν ἔχουσι συνειθίσῃ ἴδη εἰς τὴν τετραφώνον καὶ ἀπ' αὐτὴν καὶ μόνον ἐννοοῦσιν ἢ ἀκορῶνται τῆς λειτουργίας».

9. «Ἀλλὰ τοῦτο ἰσχυρίζομεν ἡμεῖς, οὐδαμῶς οὐδέποτε ἐννοοῦμεν οὐδε ποτε ἡ τετραφώνος ν' ἀντικαταστήσῃ τὴν ἀρχαίαν Βυζαντιακὴν ἡμῶν μουσικῆν, ἢν ἐκληροδότησαν ἡμῶν δεκαεννέα ὄλων αἰώνων ἔθνοικὸς καὶ ἑκκλησιαστικὸς βίος . . . Ἐπὶ τῆς γρηοίας αὐτῆς Βυζαντιακῆς μουσικῆς ἡμῶν ἀποκρούομεν πᾶσαν τετραφωνίαν ὡς δυνα-

μένην νὰ παραμορφῶσῃ καὶ βεβηλώσῃ ἀπὴν καὶ δι' οὐ μόνον δι' ἱστορικῶς καὶ ἑθνοικῶς, ἀλλὰ καὶ διὰ καθαρῶς αἰσθητικῶς καὶ τεχνικῶς λόγους».

10. «Ἡμεῖς τοδλάχιον ἡτοκάσθημεν ποτε ν' ἀπέλοιμεν ἕκ τῶν πρῶτων ἑκκλησιαστικῶν ἀκούσαντες ἰδόμενοι ἐν αὐτῷ τὸ ἀγιος ὁ Θεός» ἐν τετραφωνίᾳ κατὰ τὴν γρηοσίην μελωδίαν τῆς μπακαρόλας τῆς «Γρανίτα».

Εἰς τὰς ἀνωτέρω περικοπὰς τῆς μελέτης του ἀποκρυπταλοῦται ἅπασα ἡ γνώμη τοῦ κ. Εὐταξίου ἐπὶ τῆς παρουσίης κατὰστάσεως τῆς ἑκκλησιαστικῆς μουσικῆς. Ὁ πρῶτος κῆρυξ ἀναγκαστικῆς ἀναμειβόμενος θὰ διαγνώσῃ εἰς τὰς περικοπὰς ταύτας ἀντιφράσεις, τὰς ὅποιας καὶ πάλιν δὲν κατῶρθωσῃ νὰ ἀποσύγῃ ο κ. Εὐταξίας διὰ τῆς δευτέρας ταύτης καὶ ἐκτενεστείας μελέτης του. Διότι αἱ ὑπ' ἀριθ. 3, 4 καὶ 9 περικοπὰι τῆς μελέτης του, καὶ ὡς ἀνευροῦσῆτος καὶ ἀπεριφράστως κηρύσσεται καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν ὑπερ τῆς ὀρθῆς γνώμης, ἣτοι τῆς διατηρήσεως τῆς Ἑλληνικῆς (βυζαντιακῆς) μουσικῆς ἐν τοῖς ναοῖς δι' ἱστορικῶς, ἑθνοικῶς, αἰσθητικῶς καὶ τεχνικῶς λόγους, δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ συμβιβασθῶσι πρὸς τὰς ὑπ' ἀριθ. 1, 2 καὶ 8 περικοπὰς καθ' ὅς διαρρῆδην καὶ μεμονωμένως ἐκδηλοῦ τὴν γνώμην του ὅτι, οὐδέτις κίνδυνος ὑπάρχει εἰς τὴν θρησκείαν καὶ τὸν ἑθνομὸν ἡμῶν οὐδὲ καὶ ἀμάρτημα εἶνε, ἐάν ἐν τῇ λειτουργίᾳ εἰς τὸν ναὸν ψάλλωνται ἐν τῇ τετραφωνίᾳ ἀνεύρουσι δὲ τὸν δικαιολογητικὸν λόγον καὶ τὸ δικαίωμα τῆς Ἑκκλησίας ν' ἀποκορῆσῃ τὴν τετραφώνον μουσικῆν ἀπὸ τῶν ναῶν, διὰ μόνον τὸν λόγον ὅτι ἂ ἀπομακρυνθῶσι τῶν ναῶν ἐκεῖνοι, ὅτιντες συνήθισαν εἰς τὴν τετραφώνον, καὶ ἐννοοῦσι μόνον ἀπ' αὐτὴν νὰ ἀκορῶνται τῆς λειτουργίας δῆλα δὲ μὴ ἄλλους λόγους οἱ κηρύττοιοι, ἢ κατὰ τὸν ναὸν οἱ γαλαοαίματοι.

Ἄλλ' εἶνε σπουδαῖος καὶ σοβαρὸς ὁ λόγος ὅστος, διὰ νὰ παραδεχθῶμεν τὴν τετραφώνον ἐν τῇ λειτουργίᾳ; Εἶνε λογικὸν τοῦτο διότι ἀπέβελον τινεῖς τὴν ἑλληνικὴν ἢ ἑθνοικὴν ἀνακτορῆσιν των καὶ διῆτι ἀρέσκονται, καὶ μόνον ἀρεσκονται, εἰς τὴν τετραφώνον; Ἄλλ' ἐάν εἶνε λογικὸν τοῦτο, νὰ μεταβάλλωμεν τὸ ἑθνοικὸν μουσικὸν σύστημα διὰ λόγους ἀρεσκείας, ἔστω καὶ ἐν μέρει, τότε ποῖος ἀντίθετος λόγος ὑπάρχει διὰ νὰ μὴ παραδεχθῶμεν καὶ τὴν ἡμετέραν μουσικῆν, τὴν μουσικὴν τῶν θεατρικῶν καὶ τὰ ὄργανα ἐν τῇ Ἑκκλησίᾳ; Μὴ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν θὰ ἀρεσκῇ ἡ τοιαύτῃ μουσικῆ κατὰ πλείονα καὶ ἰσχυρότερον λόγον; Μὴ δὲν θὰ κατακυλῶσῃ τότε οἱ νοοὶ διὰ τῆς συρροῆς τῶν πιστῶν τε καὶ ἀπιστῶν διὰ νὰ γληντῶσι καὶ διασκεδᾶξωσι, διότι πάντες θὰ ἀρέσκονται; Μὴ δὲν θὰ ἀυξήθωσι καταπλαητικῶς αἱ εἰσπραξεῖς τῶν ναῶν; Μὴ δὲν θὰ ἀλλοαλάξωσι τότε ἐκ χάρις τοῖς τοιοῦτοι κηρύττοιοι διὰ τὴν μουσικὴν πρῶτον! καὶ διὰ τὴν ἀπολύτῃ τρωσίν των ἀπὸ τὴν μῆτην τῶν βυζαντιακῶν; Μὴ ἡ κατὰκτησις τῆς τετραφώνος μετὰ τὴν λειτουργίαν, δὲν θὰ ἐπεκταθῆ καὶ ἐπὶ τὸν ἑσπερινὸν καὶ τὸν ὄρθρον, ἀφοῦ θὰ κυριαρχῇ ὁ λόγος τῆς ἀρεσκείας; Τί, θὰ εὐρωσιν ἐμπόδιον; Τὸ Τυπικὸν τῆς Μεγάλης Ἑκκλησίας καὶ τὴν οὐθμικὴν τῆς ὀ-

μνολογίας καὶ τῆς μελωδίας διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς τετραφώνου; Σπουδαίον πρᾶγμα! καὶ δὲν τὰ μεταβάλλει ἡ Ἑκκλησία πρὸς χάριν ὀλιγων κηναοῶν, ἀφοῦ οὔτοι θὰ ἀρέσκονται καὶ θὰ ἐννοοῦσι ἀπὸ τῆς τετραφώνου καὶ μόνου νὰ ἀκορῶνται τῶν ἀκολουθιῶν; Μὴ τὸχα πάντα ταῦτα δὲν μετεβλήθησιν εἰς τοὺς ἐν Ἑυρώπῃ ναοὺς τῆς Ὁρθοδόξου Ἑκκλησίας, ὅπου αἱ ἀκολουθίαι ψάλλονται κατὰ τὸ δοκοῦν ἐκάστω καὶ κατ' ἀπομίμησην τῶν δυτικῶν;

Εἰς πλείστα ὅσα λοιπὸν ζήτοπα θέλομεν καταλέξῃ, ἐάν ἡ Ἑκκλησία, ὡς κανὼνα καὶ ὡς γνώμων τῶν πρᾶξεων τῆς, λαμβάνῃ ἐκάστω ἐπ' ὤψει τὴν ἀρέσκειαν καὶ μόνην τὴν ἀρεσκείαν τῶν ὀλιγων τῶν μὴ τυχόντων ἑθνοικῆς ἀγωγῆς.

Δὲν εἶνε ἀμάρτημα, λέγει ο κ. Εὐταξίας, οὐδὲ κίνδυνόν τινα διατρέχει ἡ θρησκεία καὶ ο ἑθνομισμός ἡμῶν διὰ τῆς παραδοχῆς τῆς τετραφώνου ἐν τῇ κυρίως λειτουργίᾳ. Πὼς τοῦτο; Πὼς δὲν εἶνε ἀμάρτημα, ἀφοῦ ἡ βυζαντιακὴ μουσικῆ εἶνε κειμήλιον καὶ ἱερὰ παράδοσις τῆς Ἑκκλησίας ἡμῶν, ἣτις διακρίνεται, διὰ τὸ τηρεῖν ἀλουεῖτους τὰς ἱερὰς παραδόσεις κατ' ἐπιταγὴν ἀποστολικὴν «σῴζετε καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις»; Πὼς δὲν εἶνε ἀμάρτημα, ἀφοῦ δὲν θὰ ἐχρ πλεόν λόγον ὑπάρξουσιν τὸ τυπικὸν τῆς Μεγάλης Ἑκκλησίας; Διότι πὼς θὰ ψαλλῇ ἐν τετραφωνίᾳ τὸ χερουβικόν, τὸ κοινωνικόν, τὸ μεγαλυνάριον, τὸ ἀπολυτικὸν καὶ τὸ κοντάκιον, τὰ ψαλλόμενα ἐν τῇ κυρίως λειτουργίᾳ εἰς τοὺς ἄγους β' καὶ πλάγιον τοῦ β', βραβρι καὶ ἐναρμόνιον, δ' καὶ λέγετον; ἀφοῦ τὸ τυπικὸν τούς ἄγους διατάσσει ὀρισμένως ἐν ταῖς ἀκολουθίαις; Ἐάν ἱερουργῶν Ἀρχιερεὺς, σεβόμενος ἐκούτων καὶ τὴν Ἑκκλησίαν, ἀπαιτήσῃ, καθ' ὅς ἔχει δικαίωμα καὶ ὑποχρέωσιν, τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ τυπικοῦ εἰς τὰ ἀνωτέρω, τί θὰ κάμῃ ὁ τετραφώνος χορὸς, ἀφοῦ εἶνε ἀδύνατος ἢ ἐν τετραφωνίᾳ παρᾶστασι τῶν ἡχῶν τούτων; Ἐξ ἀνάγκης λοιπὸν τότε θὰ καταρρηθῶσι τὸ τυπικὸν καὶ οἱ ἦχοι τοῦ ἑθνοικῶ ἡμῶν ἑκκλησιαστικοῦ συστήματος, οἱ ποσούτων στενὰς συνδεόμενοι. Ἄλλὰ τότε πὼς δύνανται νὰ λέγηται, ὅτι οὐδένα κίνδυνον διατρέχει ἡ θρησκεία καὶ ο ἑθνομισμός ἡμῶν, ἀφοῦ καταρροῦνται ἱερὰ παραδόσεις καὶ διατάξεις τῆς Ἑκκλησίας, καὶ τὸ ἑθνοικὸν ἑκκλησιαστικὸν μουσικὸν σύστημα ἡμῶν, τὸ ὅποιν, κατὰ τὸν ἴδιον κ. Εὐταξίαν, «ἐκκληροδοτήσῃ ἡμῶν δεκαεννέα ὄλων αἰώνων ἑθνοικῶς καὶ ἑκκλησιαστικῶς βίος».

Ἄλλὰ μὴ τῶχα εἶνε ἰσχυρὸς καὶ ὁ ἑτερος λόγος, ὅτι πρέπει νὰ ἀποδεχθῶμεθα τὸ εὐρωπαϊκὸν τετραφώνον σύστημα ἐν τῇ κυρίως λειτουργίᾳ, διότι ἔτυχεν εἰς ἡ δύο ἢ τρεῖς μουσουργοί, ἡ πρωτοψάλτα Γρηγόριος καὶ Κωνσταντίνος καὶ ὁ Θεόδωρος Φωκαεὺς εἰς τὴν ἀπὸ τῶν χερουβικῶν των νὰ παρεμβολῶσι μελωδίας ἀραβοπεροστουρικῆς, καὶ νὰ καταρρίψωμεν διὰ τὸν ἀσημαντόν τοῦτον λόγον τὸ πλεῖστον τῶν ἄλλων μελωδιῶν των, ἀντὶ νὰ ἀποχωρισθῶμεν τὸ παρεμβληθὲν σεσηπὸς καὶ ἐξωτερῶν μέλος, χάριν δὲ αὐτῶν νὰ συμπαράσῃωμεν εἰς τὸν κρημινὸν καὶ ἄτα τὰ ἄλλα συστήματα τῆς ἀκολουθίας τῆς λειτουργίας τῶν ἄλλων σεμνῶν μουσουργῶν; ἀλλὰ καὶ τίς ἡ ἀνάγκη νὰ καταφύγωσιν οἱ μουσουργοὶ οὔτοι εἰς μελωδίας ἀραβοπεροστουρικῆς, ἀφοῦ εὐκολό-

περον ἦτο νὰ καταφύγωσιν εἰς μελωδίας ἑλληνικῆς τῆς λαϊκῆς μουσικῆς;

Καὶ ὁ ἰσχυρισμός, οὗτος οὔτε σοβαρὸς εἶνε οὔτε ἀληθῆς, ὡς ἐν τῷ προσεχῆ φύλλῳ θέλομεν δεῖξῃ. (Ἐπεται συνέχεια.)
Χρῖστος Γ. Βλάχος

Ἡ ΛΥΣΙΣ ΤΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΚΑΙ Ο ΠΡΩΝ ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΥΠΟΥΡΓΟΣ κ. ΑΘ. ΕΥΤΑΞΙΑΣ

Μετὰ προσοχῆς καὶ τοῦ προσήκοντος ἐνδιαφέροντος ἠκολούθησαμεν τὰ πολλὰ γραφέντα ἐσχάτως περὶ τῆς Ἑκκλησιαστικῆς μουσικῆς. Ὁμιλοῦμεν δ' ὅτι ἐξήλευσαμεν ἀληθῶς τὸ ἑθνοικὸν φρόνημα τοῦ κ. Ν. Λεβίδου, ὡς οὐ ἤσπον ἐθαυμάσαμεν τὸ πολὺ γινώσκον καὶ τὸ εὐνομήτως εἰς τὴν Ἑκκλησίαν, ἱστορικὴν (ὡς ὀλίγον τὸν Ἑλλήνων) τοῦ πρῶτον ἐπὶ τῶν Ἑκκλησιαστικῶν Ἰπουργῶν. Μόνον τὸ καθόλιον καὶ ἀμείβεις τῆς ἐπισήμου ἐγκλησίου δὲν ἠδυνήθημεν καὶ μέχρι σήμερον νὰ γρηνοσοῦμεν.

Ἄλλ' εἶναί μοι ἑτέρο αληθές, ὅτι, ὡς εἰς πάντα τὰ τὴν Ἑκκλησίαν ἀφορῶντα ζήτηματα, οὗτω καὶ εἰς τὸ ἀποβλέπον τὴν Ἑκκλησιαστικὴν μουσικὴν ζήτημα, δὲν περιεμείνομεν καὶ κἀλλίον τι τοῦ δημοσιευθέντος.

Συνηθέστατα οἱ μακάριοι Πατέρες εὐρισκονται ἀνεπίστατοι. Ἀλλὰ δὲν ἐφροντίζον τοῦλάχιστον, ὡς περὶ τὸ λακτικὸν τῆς ἐγκλησίου νὰ ἦναι κἀν ἀντάξιον μιᾶς ἱερᾶς Συνόδου. . .

Καὶ πάντα μὲν τὰ γραφέντα ἤκιστα βεβαίως ἀνῆλθον μέχρις ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης καὶ ἐξετάσεως τοῦ πρᾶγματος. Καὶ δικαίως διότι ἄλλως τὸ δὲν ἐροῦσθετο ὡς περὶ τὸ ζήτημα τῆς καταδεικνύοντος συστήματος τῆς Ἑκκλησιαστικῆς Μουσικῆς ἐμπέπει ἡμῶν τοῖς ὀδοδόξοις «Ἐλλῆσιν» ἀλλ' ἀπλούστατα ἐπέκλιτο ὀρισμῶσιν καὶ καθήρμοματικῶς περὶ τοῦ ἐκποτισμοῦ καὶ ἐξοβελισμοῦ αἱ ἡμῶν τοῦ συστήματος τῆς τετραφώνου Μουσικῆς, ὡς ζήτησῃ ἡμῶν, καὶ περὶ τῆς ἐπικρατήσεως τῆς Βυζαντινῆς μετέρας Ἑκκλησιαστικῆς μουσικῆς τῆς Βυζαντινῆς (ὁτι ἀρεθῆ Βυζαντιακῆ) ὡς μουσικῆς ἑθνοικῆς ἀστοπελαίας καὶ τελείας εἰς τὰ καθ' ἑαυτήν. Ἐπομένως ὡς παραπροσκόπων κληροδοτήματος ἡμῶν καὶ ἱερᾶς παρακαταθήκης.

Καὶ εἶναί μὲν ἀλήθης, ὅτι ὁ προκαλέσας τὸ ζήτημα διακεκορμμένος πολιτευτῆς κ. Ν. Λεβίδης εὐνοκαίτως ἐπέλαβετο αὐτοῦ, μολοντὶ εἰς τὰς ἐν γένει προπονήσεις καὶ ἐγκυμασεις τῶν μαθητῶν τῆς Μουσικῆς Σχολῆς ἀναγκάσιον ἀνεκάθη ἑθεωρήθη τὸ συνόδοιν τὴν ἐγκύμνησιν ὄργανου, ὡς περὶ τὸ ἐντροβέστατος εἰς τὴν ἐν γένει Μουσικῆν ἠιδιμος Γεωργίου Βιολᾶχῃ τοῦ πρωτοψάλτου τῆς Μεγ. τοῦ Χριστοῦ Ἑκκλησίας, ἐπειθέσῃ καὶ κατεσκευασάν τον Ῥαυτῆρα ἐπὶ τῆς πρώτης Πατριαρχίας τοῦ καὶ νῦν εὐκλεῖος πατριαρχεμένου Κυρίου Ἰωακείμ, ὄργανου μόνου προσορισμοῦ ἔχον, ἵνα πιστότερον, εὐκρινέστερον, ἀκρίβεστερον καὶ ταχύτερον ἐνασκῇ τὸν μαθητευόμενον εἰς τὴν ὀρθὴν ἀντιλήψιν καὶ ἐκτίμησιν τοῦ «χρόνου» κατὰ τὸ ποῖοτητα καὶ ποσότητα. Ἄλλως τὸ εἶνε ἐκτός πάσης συγκτήσεως καὶ ἀμεριβόλιας, ὅτι εἰς πᾶσαν σωνητικὴν μουσικὴν ἢ συνοδεία τοῦ ὄργανου ἀπαιτεῖται πρὸς αὐτήν τὸ ὄργανον καὶ κεκωνομένους τηρεῖν τὸν ρυθμὸν. Τοσοῦτο δὲ παρ' ἡμῶν ἢ ἰδέα τῆς εἰσαγωγῆς ὄργανου ἐν τῇ Ἑκκλησίᾳ ἀπὸ θῆσασιν ἐκπονήσεως καὶ ὑμνήσεως εἰς τὸν ἐν τῇ Ἑκκλησίᾳ μουσικὸν χορὸν, οὔτε οὔτε τῶς ἐγεννήθη, οὔτε εἰς τὸ ἐπὶν γεννηθῆσεται ἢ ἀνάγκη τῆς μεταπηδέσεως ἑνὸς μουσικοῦ ὄργανου ἀπὸ αἰθῶσασιν ἐκπονήσεως καὶ ὑμνήσεως εἰς τὸν ἐν τῇ Ἑκκλησίᾳ μουσικὸν χορὸν.

Φερόμενοι δ' οὔτε καὶ ὁ γεννητῶς τούτους πεπονήσεως ἔχεται ἀλλ' ὀμολογούμενοι, ὅτι τοσοῦτον δεῖν ἢ ἀνεπιμύητος τοῦ Προεδροῦστος εἰς τὸ ἀναρρῆσαι αὐτοσσημίει τὸ ἐγγυρημα ὑπὲρ τῆς χαρακτηριστικῆς. Οὐχ ἤσπον ο κ. Ν. Λεβίδης εἶναί παντός ἐπαί-

νου αἴτιος διότι διὰ τοῦ ἀπροσπίως δοθέντος κολᾶσου ἔδωκεν, ὡς περὶ νὰ συνασθανθῶμεν ἐπὶ τέλους, ὅτι δὲν δυνάμεθα ὀτιμωρητὶ νὰ σεβόμεθα οἰκείους καὶ εὐταπέλους πρὸς ὅτι ζῆνον καὶ ὄθνετον ἀλλ' ὅτι οὐσίλομεν, ἵνα στερεῶς ἀνεγνοῦμεθα τῶν πατρίων, καὶ δι' ὅσας ταῦτα φέρουσιν ἐν αὐτοῖς πλήρη καὶ τέλειον τῶν ἐπιστημονικῶν αὐτῶν καταρτισίον.

Διὰ τοῦτο ἐκκληροδοθεὶς ἀληθῶς ἀπέναντι τῶν λογικῶν συμπερασμάτων, εἰς ἃ καταλήγει ὁ πρῶτον ἐπὶ τῶν Ἑκκλησιαστικῶν Ἰπουργῶς, Καθ' ὅσον ἐνθ' ἀπ' ἑνὸς τεχνικώτατα ἀνέλυσε συγκρίνον τὴν ἡμετέραν βυζαντινὴν μουσικὴν πρὸς τὴν εὐρωπαϊκὴν, καὶ ἀνεύρισκε ὄντως τὸ σταθερῶς ὑπέροχον καὶ τὸ αὐταρχικὸν καὶ αὐτοτελεῖς τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς, ἀπ' ἑτέρου ὅμως ἐπεραζόμενος ἀπὸ προσωνομίας ἀραβοπεροστουρικῆς, ὑπεσεθλοῦσας ὡς «φθοραὶ» εἰς συνθέσεις τοῦ παπαϊκοῦ μέλους, καταδικάζει οἷσιν αὐτὸ τοῦτο τὸ παπαϊκὸν μέλος ὑπερ

πληρώση ἢ καὶ νὰ καλλύνη ἐπὶ πλεόν ἑαυτὴν τῆ ἀρωγῇ τοῦ Τζαμίου. Τοιοῦτον βέβηλον καὶ ἀνόσιον συλλογισμὸν οὐδεὶς ποτε τῶν Ἑλλήνων τέως ἐποίησατο.

Ἄλλ', ἐάν τις τῶναυτίον ἤθελεν ὑποβῆσαι, τὸ παράπαν ἤθελεν ἐκπλαγεῖ, φυσικῶτάτου ὄντος τοῦ κανόνος, ὅτι «ὁ ἔχων μεταδίδει τῷ μὴ ἔχοντι» ἢ θέλει τις ἀρὰ γὰρ νὰ ὑπολαμβάνη ὄν κατακτητὴν ἐπελθόντα πύλον καὶ κατὰ τὸν διανοητικὸν καὶ αἰσθητικὸν κόσμον;

Τέταρτον, ἀλλὰ καὶ ἡ διάκρισις τῆς ἱερᾶς ἡμῶν λειτουργίας εἰς μεσαιωνικὴν, Ὁρθοξὴν, καὶ ἐκτὸς κυρίως λειτουργίαν εἰνε ἀρχαιοτάτη, ἔρχεται μεταρρυθμιστὴν σχοῦσα Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον. Τὸ δὲ παπαδικὸν μέλος ἦτο το ἀργόν, εἰς δ' εἶνε συνθετικὸν τὰ χειρῶν καὶ κινωτικῶν, εἶνε σύγχρονον τῇ μεταρρυθμίσει καὶ πρὸ αὐτῆς ἐστὶ διότι ἄλλως ἢ πρέπει ν' ἀνερωμένον καὶ ἄλλα μαθήματα συμπληροῦντα τὸν ἀναγκαῖον χρόνον διὰ τὸν ἐν τῷ βῆματι παρασκευαζόμενον ἱερέα, τὸ μὲν διὰ τὴν μεγάλην εἴσοδον, τὸ δὲ διὰ τὴν κυρίως ἐπιτέλεσιν τῆς ἀναμακτού θυσίας, τὸ δὲ διὰ τὴν κατάλυσιν αὐτῆς ταύτης τῆς θυσίας, ἢ πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν τὸ κατ'ἐκτασιν ὡς ἔχουσιν ἄλλοι τὰ χειρῶν καὶ κινωτικῶν, κατὰ ποιότητα δ' ἐάν ἔπαθον, ἔπαθον κατὰ τὸς ὑστέρους χρόνους. Ἀρα εἶνε εὐκόλον καὶ δυνατόν ἵνα εὐρεθῆ τὸ κατὰ τί ἔπαθον καὶ κατὰ πόσον ἔπαθον καὶ ἐξέπεσαν οὕτως τοῦ ἀγαίου αὐτῶν μέλους, διὰ τῆς παρεισδύσεως ξενισμῶν καὶ ἀνοικείων προσωδίων. Πέμπτον. Τὸν δὲ ἀπαγορευτικὸν τῆς ἐν Τρούφῳ Συνόδου κανόνα ἢ καὶ πάντα ἕτερον δὲν δυνάμεθα νὰ φέρωμεν ὡς εἰδικὴν ἀποδείξιν, ὅτι εἶχον ὑπ' ὄψιν τοὺς ἀτάκτως ψάλλοντες, καὶ δὴ μετὰ ξενισμῶν, τὰ χειρῶν καὶ τὰ λοιπὰ ἀναγόμενα εἰς μόνον τὸ παπαδικὸν μέλος, ἀλλ' εἰς τοὺς ἐπιλέγειν τι ἐν γένει τῶν μὴ τῆ Ἐκκλησίᾳ ἀρμοδίων τε καὶ οικείων ὡς ἐρμηνεύει αὐτὸς ἑαυτὸν ὁ κανὼν. Ἐπομένως τὰ ἀναρμόδια καὶ ἀνοικεία ἀναγοντα εἰς τοὺς ἀτάκτως ρηγνύοντες τὴν φωνήν, εἰς τοὺς εἰσάγοντας ξένα καὶ ὀνόμα τῆ ὄλη ἱερᾶ ἀκολουθία, καὶ κατὰ συνέπειαν ἀνακόποντας τὸν ἱερόν τῆς προσευχῆς σκοπὸν.

Ἡ δὲ ἡμετέρα Ἐκκλησία, καὶ ἐννοητῶ καλῶς, καὶ μετ' ὄλην τὴν χαρακτηριστικὴν δι' εἰδικὴν περιπτώσιν τοῦ Χρυσόστομου, οὐδέποτε ἐσκέφθη, τὴν μουσικὴν εἰσαγάουσα εἰς τὰς ἱεροτελεσίας Αὐτῆς, ἵνα τέρη τὸν προσεχόμενον Χριστιανὸν καὶ διαχύσῃ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ εἰς ποικίλα αἰσθήματα!!! Ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία εἰσαγάουσα τὸ μέλος εἰς τὴν προσευχὴν καὶ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν λατρείαν ἐσκόπει καὶ ἀείποτε σκοπεῖ, ἵνα διὰ τῆς σοβαρᾶς κοσμίας καὶ καταναυκτικῆς μουσικῆς ἀφοραζῆ τὴν ψυχὴν τοῦ προσευχομένου ἀπὸ τὸν γβαμαλὸν τῆς ἀμαρτίας τόπον καὶ ἀναβιβάξῃ, ὡς ἐμπρέπει τῷ προσευχομένῳ ἀμαρτωλῷ, τὸν νοῦν καὶ τὴν διάνοισιν αὐτοῦ μέχρι τοῦ οὐρανοῦ ὀρίζοντος τῆς Μετανοίας. Αὐτὸς, καὶ μόνον αὐτὸς, εἶνε ὁ κύριος σκοπὸς τῆς εἰσαγωγῆς τῆς ἱερᾶς μουσικῆς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν.

Διὰ ταῦτα ἀείποτε ἡ Ἐκκλησία ἐπέτρεψε καὶ ἐπιτρέπει μόνον καὶ ἀποκλειστικῶς, τὸ σοβαρὸν, τὸ ταπεινὸν, τὸ κόσμιον καὶ τὸ εὐπρεπὲς ἦθος τῆς μουσικῆς, ἀείνονσα τὸ τοπικόν καὶ χορευτικὸν καὶ τὸ γαυρὸν καὶ τὸ θυμοειδὲς καὶ εἴτι ἕτερον εἰς τὴν τῆς θυμῆς καὶ τοῦ κώμου καὶ τὴν κατ' οἶκον μουσικὴν.

Πόσον ὅρα λυπηρὸν καὶ ἀπελπισίας μεστὸν τῇ ἀληθείᾳ εἶνε, ἵνα λέγῃ καὶ γράφῃ εἰς πρῶην ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ὑπουργῶν, ὅτι προτιμᾷ τὴν εἰσαγωγὴν τῆς τετραφώνου μουσικῆς εἰς τὴν ἡμετέραν λειτουργίαν, ἔστω καὶ ὅς ὁρος οὗτος θέτει διότι ἀπλῶς ἡ τετραφώνου μουσικὴ προκαλεῖ τὴν εὐαρέσκειαν!

Ἐστὶ δ' ἀληθῶς ἀπελπιστικώτερον φαίνεται καὶ εἶνε, ὅταν μία ἱερὰ Σύνοδος εὕρισκῃ τὸν Ἐκκλησίαν ἀποκόπων τῆς εἰσαγωγῆς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς μουσικῆς, εἰς τὸ ὅτι ἡ μουσικὴ εἶνε ὄραία τέρη, ὅτι προσοὐκε ἡ ἀνάποκροῖνται εἰς τὸ αἰσθητὸν τοῦ ἀνθρώπου καὶ σωματικὴν τὴν ψυχὴν διὰ τῆς γλυκύτητος τῆς μελωδίας!!! (βάλλου ρήγανη).

Ἄνθρωπε, ἄνθρωπε! Ὁ σκοπὸς τῆς εἰσόδου σου εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ, τὸν τόπον τοῦ ἀγιασμοῦ καὶ τῆς προσευχῆς, ὁ μόνος καὶ κύριος καὶ ἀποκλειστικὸς εἶναι, ἵνα ἀγιασθῇς. Ὁ δὲ ἀγιασμός σου ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς θείας χάριτος τῆς διὰ μέσου τῆς ἐπιτελέσεως τῶν ἀγραντων μυστηρίων ἐπιγινομένης ἀφ' ἑνός, καὶ ἀφ' ἑτέρου διὰ μέσου τῆς μελέτης καὶ περισκεφῆς, καὶ συνοχῆς τοῦ ἑαυτοῦ Σου, μόνος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ,

τοῦ ἐλεοῦντος καὶ συγχωροῦντος ἱσάμενος. Ὁσον δὲ καταναυκτικώτερον βοηθεῖται ἡ ψυχὴ Σου ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὑπὸ μουσικῆς ἑναρμοῦνίου, τοσοῦτον αὐτὴ μὲν ὑψηλότερον ἀνίσταται, τὸ δὲ σῶμα συναίσθάνεται ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον, ὅτι συστέλλεται, ὅτι ῥίγος ἐλαφρόν καὶ ψυχρὸν διέρχεται αὐτό, καὶ ἀσυνειδήτως λησμονῶν πάντα τὰ περὶ σέ, ἀπομονοῦσαι καθ' ἑαυτὸν, μεταρσιῶσαι εἰς ἄλλον ἰδεώδη κόσμον καὶ κατανοῦσαι καὶ κατασυντριβεῖσαι, καὶ μετανοῆσαι. Καὶ ἐκκλινεν ἡ ὁψὲς ἡ ψυχὴ τὸ γόνυ αὐτῆς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ Σου, καὶ ἀνέβλυσεν ἡ ὁψὲς ἡ θερμανθεῖσα οὕτω καρδία τὰ δάκρυα αὐτῆς μέχρι οὐρανοῦ, καὶ ἐψύθησεν ἡ ὁψὲς τὴν προσευχὴν εἰς πάντα τὸν περὶ σέ κόσμον ἀκατάληπτον, καταληπτὴν ὅμως εἰς σέ αὐτόν καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ θεία καὶ μόνον ἡ θεία σφραγίς τοῦ ἐπιτελεσθέντος ἀγιασμοῦ Σου, τῆς ἐπιχύσεως ἐν σοὶ τῆς θείας χάριτος.

Ἰδοὺ, Χριστιανὲ ἀδελφε, τὰ ἀποτελέσματα τῆς μετὰ τοιαύτης συναίσθησεως εἰσόδου σου εἰς τὸν εὐκτήριον οἶκον τοῦ Θεοῦ, ὅταν αὐτὴ ὑποβαθθῆται οὐχὶ ἀπλῶς ὑπὸ μουσικῆς ἑναρμοῦνίου, ἀλλ' ὑπὸ διδασκαλίας μετὰ φωνῆς ἑναρμοῦνίου γινομένης καθ' ἣν στιγμὴν εἰλικρινῶς καὶ βαθῆς ἀνασκόπεις τὸν ἑαυτὸν σου, ὅτι εὕρισκεις ἐνώπιον καρδιόγνωστου μὲν, ἀλλὰ καὶ ταυτοχρόνως ἐλαιούντος Θεοῦ. Προκαλεῖς οὕτως ἐν σοὶ τὴν εὐγενεστέραν καὶ τὴν ὑψίστην μελικτηριαν συγκίνησιν καὶ εἰς οἰανδήποτε ἄλλῃν κατάστασιν τῆς ψυχῆς σου εἶνε ἀδύνατον ἐντελῶς νὰ προσκαλέσῃ ἐν σοὶ.

Ἄ! πόσον τῶ ὄντι ἐξάφρει καὶ ἀναπτύσσει καὶ ἀναπετάσσουσιν εἰς αἰθέρα ὕψη τὴν ψυχὴν ἡ πεποιθήσας, ὅτι καθ' ἣν στιγμὴν ψάλλεται μετὰ ἑναρμοῦνίου κατανοῦσας ὁ χειρῶν καὶ Ἦμος, οὗ αὐτὸς, καίτοι ἀνθρώπος, ἀπεικονίζει μυστικῶς τὰ Χερουβίμ, οὗ οὗτος, καίτοι ἀνθρώπος ἀμαρτωλός, καταξιοῦσαι προσάδειν τὸν τρισάγιον Ἦμον τῆς ζωοποιῆς Τριάδος.

Καὶ λοιπὸν, πανιερώτατοι, καὶ λοιπὸν, ἐσοχώτατε, εἰπέτε ἡμῖν νῦν, ἐάν ἐν τοιαύτῃ ψυχικῇ καταστάσει καὶ κατανοῦσει εὕρισκόμενοι, ὡς σφειλετε προσεῦχόμενοι, ἵνα εὕρισκῆτε, εὕρισκτε ταυτοχρόνως τὸν καιρὸν ὃ μὲν ἵνα ἀφοσηται, ὃ δὲ ἵνα διαπλῆ εἰς ποικίλα αἰσθήματα. Βαβαί, οἱα τρομερὰ ὁμολογεῖται ὅτι οἱ ἄνθρωποι οὐδέποτε προσηγήθησαν! οἱα διαστρέβλωσις τῶν ἀγιωτέρων τοῦ βίου στιγμῶν, καὶ ἐάν ἀκόμη προσηγήθησαν. Οὕτε λοιπὸν αἱ τῆς Θυμῆς καὶ τῆς κώμου, καὶ τῆς κατὰ κόσμον προσήκουσαι προσωδία, ἀλλ' οὕτε ἡ παρὰ τὰ πάτρια καὶ τὸν χαρακτήρα ἡμῶν τετραφώνου μουσικῆς ἀρμόζουσιν ἐν ἡμῖν τοῖς ὀρθοδόξοις Ἑλλησιν.

Ὡς δ' ἡ γλῶσσα τῶν πατέρων ἡμῶν ὡς πάντοτε ἄθνη ἔξηθεν οὐ μόνον ἀπὸ τὸν ἐγκέφαλον καὶ τὴν διάνοισιν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν ὅλον βίον τῶν πατέρων ἡμῶν, οὕτω καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ Βυζαντινὴ μουσικὴ αὐτόχρονα οὕσα συνέχεται τῆς μουσικῆς τῶν πατέρων ἡμῶν, οὐδὲ τὸ παράπαν διεκόπη, καίτοι μακρὰ καὶ σκληρὰ γεγονότα ἀνέσκαψαν τὸν ὅλον πνευματικὸν καὶ τὸν αἰσθητικὸν βίον τῶν πατέρων ἡμῶν, μὲ τὸ σεμνοπρεπὲς καὶ κόσμιον ἐνδύμα αὐτῆς, ὡς ἐμπρέπει τῇ ἡμετέρα ὀρθοδόξῳ ἐκκλησιᾷ Ἐκκλησίᾳ, συμβιώσασαι καὶ συμπαθούσαι καὶ συναναστηθεῖσαι μετ' ἡμῶν γλώσσά τε λέγω καὶ μουσικῇ ἔχουσι δικαιώματα κεκτημένα καὶ ἀναφαίρετα ἐφ' ἡμᾶς αὐτοὺς, Πανιερώτατοι Ἀρχιερεῖς καὶ Ἐξοχώτατε πρῶην Ὑπουργε. Καὶ οὕτε αὐτὰ ἐγκαταλείπουσιν ἡμᾶς, ἀλλ' οὕτε ἡμεῖς αὐτοὶ τοσοῦτοι ἐξερῆλύθημεν καὶ τοσοῦτον ἀγνώμονες καὶ ἀστοργοὶ ἀπέδωμεν, ὥστε νὰ θελήσωμεν νὰ ἐγκαταλείψωμεν αὐτάς.

Ὁ λόγος αὐτός, ὁ ὁποῖος σεμνύνεται ἐπὶ τῇ κληρονομίᾳ τῶν πατέρων αὐτοῦ εὕρισκει ἀείποτε πλήρη τὴν ἱκανοποίησίν του εἰς τὰ κεκτημένα καὶ τὰ πατροπαράδοτα. Ὑπὲρ τούτων ἠγωνίσθη καὶ ἀγωνίζεται ταῦτα διεξῶσε διὰ μέσου σκληρῶν αἰώνων καὶ ταῦτα ἐντροφῶν διασώζει. Ἀρετὴ αὐτὸν ἔρεμον καὶ μὴ προκαλῆται δι' αὐτὸν ζητήματα παρεμφερῆ πρὸς τὰ τῆς 8 Νοεμβρίου.

Ἐάν δὲ ὑπὲρ αὐτοῦ ἀγωνιζόμενοι ἐμπορησθε ἀληθῶς ὑπὸ ἀγαθῶν ὑπὲρ αὐτοῦ αἰσθημάτων, ἰδοὺ αὐτὸς οὗτος μετὰ παραδειγματικῆς ἀταπαρνήσεως ἄς διαθέτῃ αὐτὸν τὸν ἱδρώτα του, ἑκατὸν εἰκόνα ἐπαμύμονα κατ' ἔτος! Σκέψασθε λοιπὸν, ἵνα ἀληθῶς εὐεργετήσῃτε αὐτόν; Μὴ ἐκτοπίζετε τὰ πάτρια καὶ τὰ οικεία, ἀντικαθιστῶντες αὐτὰ διὰ ξένων καὶ ὀνόμων. Ἄλλ' ἀπολιμνισατε καὶ ἀποκαθάρατε τὰ ἰδικά του ἀπὸ πάν ξένων καὶ ὀνόμων. Καὶ αὐτὴ εἶνε ἡ μόνη δυνατὴ καὶ ἡ μόνη ἀπολεσματικὴ λύσις.

Σήμερον δὲ ἔχομεν καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐν Πειραιεὶ διασήμους γνώστας τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς, ὡς καὶ ἐν Βόλῳ, Πάτρας κλπ. Ἐν Κοινῶν δὲ τοὺς κκ. Ν. Γαϊδουράκη, τὸν πρωτοψάλτην τῶν Πατριαρχείων Γεώργ. Βιολάκη καὶ τὸν ἀ'. Δομῆστιγον αὐτοῦ Ἰάκωβον, τὸν Εὐστράτιον Παπαδόπουλον καὶ Κυριακὸν Ἰωάννου, ἐν δὲ τῇ Ἱερουσαλὴμ τὸν πρωτοψάλτην τὸν Παναγιῶν Τάφου. Δαπανήσατε ἀπὸ τὸν ἰδρώτα αὐτοῦ τοῦ εἰλωτος λαοῦ καὶ συναγάγετε αὐτοὺς εἰς τὸ Ἁγιον Ὄρος. Ἐκεῖ θὰ εὐρασίν ἑτέρους μουσικοὺς ὁμοίους τῶν, ἴσως δὲ καὶ ὑπερέτερους τῶν. Ἀθῶνα τὰ μέσα καὶ γησιώτερα τὰ πρωτότυπα τῶν διασημωτέρων τῆς ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς διδασκάλων. Ὁ σκοπὸς καὶ τὸ ἔργον τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν ἔσεται:

α') Ἡ μελέτη τῶν μαθημάτων τῆς ὄλης σειράς τῶν θείων ἱεροτελεσιῶν.

β') Ἡ ἐκκαθάρισις αὐτῶν ἀπὸ παντὸς ξενισμοῦ, τεθειμένης βάσεως παραλληλισμοῦ τῶν αὐτῶν μαθημάτων τῶν πρὸ τοῦ 17 καὶ 18 αἰῶνος.

γ') Ἡ προπαρασκευὴ πάσης τῆς σειράς τῶν μαθημάτων εἰς στερεώτυπον ἔκδοσιν.

δ') Ἀναλάβετε εἶτα ἐνα ἕκαστον αὐτῶν καὶ συστήσατε ὑπ' αὐτοῦ ἐν Ἀθήναις, ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν Ἱερουσαλὴμ, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ ἐν Δαμασκῷ Σχολὰς ὁμοιομόρους.

Αὕτη εἶναι εὐεργεσία ἀναξία ἐνὸς λαοῦ, οἷος ὁ ἑλληνικός. Αὕτη εἶναι ἐργασία διασώζουσα ἀσφαλῶς πατροπαράδοτον ἱερόν κληρονομία. Καὶ δικαίως ἕκαστος περιέμενε μᾶλλον ἀπὸ τὸν κ. Εὐταξίαν, ὅτε ὡς ὑπουργὸς τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἐν πάσῃ ἀρμοδιότητι ἠδύνατο νὰ ὑποκινῇ καὶ συστήσῃ, καὶ οὐχὶ νὰ αἰτιάζεται τοὺς νῦν ἀρμοδίους. Οὕτω τιμῶνται ἀναξίως τὰ πάτρια καὶ τὰ ἡμέτερα. Τὴν δὲ ξένην καὶ ὀνόμων τετραφώνου μουσικὴν στείλατε ἀπαθὲς διὰ παντός καὶ ἀνεπιστρέπτει εἰς τὴν ἐκχρηματισθεῖσαν κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο Ῥωσσίαν, καὶ εἰς τὴν ἀποθεωροθεῖσαν Ῥωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν. Ἀρετὴ δὲ τὸν δυστυχῆ Ἑλληνικὸν λαὸν ἡσυγον, ἀφοῦ ἱκανοποιεῖται πληρέστατα εἰς τὰ καθ' ἑαυτὸν καὶ ἰδικά του. Διότι οὕτως ἔμαθεν αὐτὸς, καὶ οὕτως εὐχαριστήμενος ζῆ καὶ ἀρέσκειται καὶ ἐκ τῶν ἰδίων καὶ ἐπὶ τῶν ἰδίων ἔμαθε νὰ προάγῃται καὶ νὰ προκόπη.

Τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα περὶ ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς τῆς Βυζαντινῆς εἶχομεν νὰ εἴπωμεν, κύριοι Διευθυνταί, διὰ τοὺς ἔχοντες ὄτα ἀκούειν. Ἡμεῖς δ' ἐκ τῶν προτέρων παρακαλοῦμεν μετὰ τὰ συγχαρητήρια ἡμῶν διὰ τὸν ἀγῶνα, ὃν ἐκθύμως ὑπὲρ τῶν πατρῶν ἀνελάβατε, ἵνα δευθῆτε τὰς ἡμετέρας θερμὰς εὐχαριστίας ἐπὶ τῇ φιλοευνείᾳ.

Ἐγράψον ἐν Ἀθήναις τῆς 12 Ἰουνίου 1902.

Στέφανος Ι. Ψυχᾶρης.

ἹΕΡΟΥΣΑΛΗΘΣ καλλιγράφου καὶ μουσικοῦ, ψάλλον μὲ ὕφος γρησίον Βυζαντικόν, ζητεῖ θέσιν ἐνταῦθα ἢ ἐν Πειραιεὶ. Πληροφορία καὶ συστάσεις δίδονται παρ' ἡμῶν.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

«ΤΡΙΩΔΙΟΝ»

Ὑπὸ τοῦ ἐκ Βίγλου τῆς ἐπαρχίας Κυζίκου μουσικοῦ καὶ ἱεροψάλτου κ. Θεοδώρου Ι. Τσακαλόγλου ἀγγέλεται ἡ ἕκδοσις μουσικοῦ πονήματος φέροντος τὸν ἀνωτέρω τίτλον καὶ περιέχοντος εἰς ἀργοσύνημον καὶ σύντομον στιχηρικὸν μέλος ἅπασαν τὴν ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου μέχρι τῆς Κυριακῆς τῶν Βαίων ἐσπέρως ἱερὰν Ἀκολουθίαν μετὰ τῆς τυπικῆς διατάξεως, μελισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ κ. Τσακαλόγλου εἰς ἀγῶν Ἐκκλησιαστικὸν μέλος ἀπὸ ἀπλάκων δὲ πάσης ξενικῆς καὶ παρεσβαρμένης μουσικῆς γραμμῆς.

Τὸ σύγγραμμα τοῦτο πλουτισθήσεται καὶ διὰ διφῶν ἐκλεκτῶν καὶ ἐντέγων μουσοεργημάτων ἀναγκαίων καὶ ἀπαραιτῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Τριωδίου, οἷον τῆς ἀκολουθίας τοῦ Ἀποδείπνου, τοῦ Ἀκαθίστου, τῶν προηγουμένων καὶ τῆς λειτουργίας τοῦ Μ. Βασιλείου ἐπὶ πλεόν δὲ διὰ Καταβασίων, καὶ Κοινωνικῶν τῶν ἑορτῶν τοῦ Τριωδίου, μίᾳ στάσεως Χερουβικῶν, τοῦ ἐπιλυχνίου Ἦμου καὶ πολλῶν ἄλλων ἀνεκδότων μαθημάτων μελοποιηθέντων ὑπὸ διαφόρων παλαιῶν τε καὶ νέων μελοποιῶν.

Τὸ «Τριώδιον» τοῦ κ. Τσακαλόγλου ἀπαρτιζόμενον ἐκ 450 σελίδων ἐκτυπωθήσεται φιλοκάλως λίαν προσεχῶς τιμηθήσεται δὲ ἀντὶ φράγκων γρουσῶν 6.

Συνηρομηται ἐγγράφοντα παρ' ἡμῶν.